

ชื่องานวิจัย การวิจัยแบบมีส่วนร่วมเพื่อพัฒนา พันธุ์ข้าวพื้นเมืองของเกษตรกรรายย่อย
อำเภอจอมบึง จังหวัดราชบุรี

A Participatory Action Research on Developing Land Rice Varieties in
Chom Bueng District, Ratchaburi Province.

ชื่อผู้วิจัย ผู้ช่วยศาสตราจารย์ประภา เหล่าสมบุญ
ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ว่าที่ร .ต.ปัญญา คามีสักดิ์

อาจารย์สุพัตรา จันทศิริโพธา

อาจารย์เรืองอุไร ดันท์เจริญรัตน์

ปีที่ทำการวิจัย พ.ศ. 2552

บทคัดย่อ

การวิจัย ครั้งนี้ใช้กระบวนการวิจัยเชิงปริมาณร่วมกับ การวิจัยเชิงคุณภาพ การบูรณาการ กระบวน การจัดการความรู้ การศึกษาดูงาน และการประชุมเชิงปฏิบัติการแบบมีส่วนร่วม โดยมี วัตถุประสงค์ที่สำคัญ 4 ประการ คือ 1) เพื่อศึกษารวบรวมพันธุ์ข้าวพื้นเมืองที่เกษตรกรรายย่อยปลูก 2) เพื่อศึกษาคุณลักษณะ คุณภาพเมล็ดพันธุ์ข้าวพื้นเมือง ทั้งทางกายภาพ ความบริสุทธิ์ และเปอร์เซ็นต์ การงอก 3) เพื่อศึกษาการใช้ปัจจัยการผลิต ผลผลิต และผลตอบแทนที่เกษตรกรได้รับการปลูก ข้าวพื้นเมือง 4) เพื่อแสวงหาแนวทางในการพัฒนาพันธุ์ข้าวพื้นเมืองของเกษตรกรรายย่อยให้มี ลักษณะสม่ำเสมอตรงตามลักษณะประจำพันธุ์ มีความบริสุทธิ์ทางกายภาพและเปอร์เซ็นต์การงอกสูง จากการศึกษาพบว่าพันธุ์ข้าวพื้นเมืองที่เกษตรกรรายย่อยปลูกมี 8 พันธุ์ คือ พันธุ์ขาวดอกมะลิ 105 เหลืองประทิว 123 เหลืองชุมพล ขาวตาแห้ง นางพญามานูญครอง เหลืองอ่อน และเหลืองทุเรียน ทำการทดสอบคุณภาพเมล็ดพันธุ์ข้าวพื้นเมืองตามวิธีการของศูนย์เมล็ดพันธุ์ข้าว กรมการข้าว ทั้งด้าน ความชื้น ความบริสุทธิ์ ความงอก เมล็ดอื่น ๆ สิ่งเจือปน และข้าวแดง พบว่ามีค่าเฉลี่ย เท่ากับ 12.81 ± 0.47 %, 93.21 ± 3.65 %, 94.50 ± 2.40 % , 48.60 ± 65.88 เมล็ดใน 500 กรัม, 5.41 ± 2.87 %, และ 27.00 ± 0.08 % (สำหรับตัวอย่างที่มีข้าวแดงปะปนมาก), 51.42 ± 31.74 เมล็ดใน 500 กรัม (สำหรับตัวอย่างที่มีข้าวแดงปะปนน้อย) ตามลำดับ จัดว่าเป็นเมล็ดพันธุ์ข้าวที่มีคุณภาพต่ำเมื่อเทียบกับเกณฑ์มาตรฐานของกรมการข้าว ในด้านความบริสุทธิ์ สิ่งเจือปน เมล็ดอื่น ๆ และ ข้าวแดง

(ข)

จากการประชุมระดมความคิดเห็นเพื่อหาแนวทางในการพัฒนาพันธุ์ข้าว พื้นที่เมืองของ เกษตรกร รายย่อยให้มีลักษณะสม่ำเสมอ ตรงตามลักษณะประจำพันธุ์ มีความบริสุทธิ์ทางกายภาพ และเปอร์เซ็นต์ การงอกสูงนั้น ต่างมีความเห็นพ้องกันว่า เกษตรกรควรใช้แรงงานคนในการเกี่ยว ข้าวในแปลงที่จะเก็บข้าวไว้ทำพันธุ์ และทำการคัดรวงที่ไม่สมบูรณ์ รวงที่มีลักษณะแปลกแตกต่าง จากรวงข้าวส่วนใหญ่ออกจากฟ่อนข้าวก่อนนำไปนวด ควรมีหมู่บ้านนำร่องพัฒนาพันธุ์ข้าวปลูก พื้นที่เมือง ด้วยการรวมกลุ่มเกษตรกรทำแปลงผลิตเมล็ดพันธุ์ข้าวพื้นที่เมืองประจำหมู่บ้าน โดยใช้เมล็ด พันธุ์ข้าวปลูกที่ผ่านกระบวนการคัดเลือกโดยการกะเทาะเปลือก(ข้าวกล้อง) ตามวิธีการของมูลนิธิ ข้าวขวัญ

มหาวิทยาลัยราชภัฏ
หมู่บ้านจอมบึง

(ก)

Research Title: A Participatory Action Research on Developing Land Rice Varieties in Chom Bueng District, Ratchaburi Province.

Researchers : Assist. Prof. Prapa Laosomboon, Assist. Prof. Acting 2, Lieu. Panya Kamesak, Supattra Jansiripota, Ruang-u-rai Tanjaroenrat.

Year of Research: 2009

Abstract

This research, combining qualitative and quantitative approaches, integrates the processes of knowledge management, study-visits, and participatory workshops. The aims of this project are: 1) to study and collect the land rice varieties grown by small-scale farmers, 2) to study features and quality of land rice seeds—physical characteristics, purity, percentage of germination, 3) to explore how the farmers use factors of production and products, as well as the returns the farmers gain from land rice cultivation, 4) to seek the ways to develop land rice varieties for higher proportion of trueness-to-type seeds with physical purity and high germination percentage.

The findings present that there are 8 varieties of land rice grown by the small-scale farmers in the area of Chom Bueng District, Ratchaburi Province, namely, Khao Dawk Mali 105, Leuang Pratew 123, Leuang Chumpol, Khao Tah Haeng, Nahng Pa-yah, Maboongkrong, Leuang On, and Leuang Durian. The result of the seed quality test, as demonstrated by the Rice Seed Center, Rice Department in assessment of humidity, single-seed purity, germination, presence of impurities, such as, the seeds from different varieties, the red rice seeds or low-quality seeds, shows that the average are $12.81 \pm 0.47\%$, $93.21 \pm 3.65\%$, $94.50 \pm 2.40\%$, 46.73 ± 65.25 seeds in 500 grams, $5.41 \pm 2.87\%$, and $27.00 \pm 0.08\%$ (in the sample group with many red seeds), 51.42 ± 31.74 seeds in 500 grams (in the sample group with few red seeds) respectively. The research indicates a conclusion that the land rice seeds currently grown by the small-scale farmers are low-quality in terms of single-seed purity and amount of impurities in accordance with the Rice Department's Measurement Standard.

(3)

According to the brainstorming meeting, the development of the land rice varieties can be made if the seeds for reproduction are harvested by hand, then the farmers can identify and separate the ears of rice with poor-quality seeds or the seeds of other varieties from the whole lot of products before moving them to threshing process. In addition, it is helpful to conduct the pilot project of the native rice strain development with cooperation of farmers. The common plantation that can supply the seeds to the village should be set and the seed selection can be done by shelling (Brown Rice), the method devised by Khaokwan Foundation.

มหาวิทยาลัยราชภัฏ
หมู่บ้านจอมบึง